

alapvető feltételei. Ez pedig súlyos kérdéseket vet fel a demokrácia exportjával kapcsolatban, s egyúttal rávilágít arra is, miért hibás az a politika, amely „multikulturális” okokból nem kínál valódi *nemzeti* tagságot a nyugat-európai muszlim bevándorlóknak és utódaiknak (ezzel a radikális, nemritkán terrorista szervezetek tagsága felé taszítva őket).

A nemzetállam tehát, Scruton konklúziója szerint, már „bizonyított”, szemben a nemzetek feletti rend értelmiségi ábrándjával. S ami ez utóbbi táplálóját, a nacionalizmus rémét illeti, nem árt szem előtt tartanunk egy fontos különbségtételt: „A nacionalizmus a vallási érzületek hullámveréséhez tartozik, mely Európát annyiszor háborúba sodorta. A nemzeti hűség magyarázza azt a sokkal tartósabb, de annál kevésbé feltűnő és unalmas dolgot, amit európai békének nevezünk.”

PÁPAY GYÖRGY

(Fordította Pásztor Péter, *Helikon Kiadó, Budapest, 2005, 224 oldal, 2990 Ft*)

VÉGH ATTILA:

***Az unatkozó angyal
Tizenöt esszé***

Ha egy gondolkodásmód magvas, lényege kifejezhető egyetlen szóval: „átremeg”. Sarkosan fogalmazva:

Végh Attila esszéivel egyetlen szó köré rajzol koncentrikus gyűrűket. E szó a lélek mélyén remeg, jeleket küld, finoman tereli a gondolkodó tekintetét. A tekintet csápjait, laszszóit és horgait a világba veti. A világ e lélekmélyi szó értelme, hangulata, színe szerint rendeződik organikus képpé.

Végh Attila körkörösön gondolkodik. A kör képe bejárt utat jelez. E gondolati sétának van elérendő célja – egy-egy jelenség lényegi és mai értelmének megvilágítása (természet, hagyomány, sors, művészet, vázalkozás, elmúlás és mások), s bár fontos ez, nem a legfontosabb. E gondolati sétának van módja – inkább, mint módszere –, a kifejtés körbejárja a kiválasztott jelenséget, megfürdeti a léttörténeti hagyomány vizében, és belefűzi saját tapasztalatán átszűrt tudását. S bár fontos ez, nem a legfontosabb. Ha sem az értelem, amit keres, sem a mód, ahogyan keresi, nem a legfontosabb – akkor mi a legfontosabb?

Az a legfontosabb, hogy mindközben: „átremeg”.

A lényegi történés mintegy hátulról érkezik. A lényegi történés mintegy a tarkóján érinti a keresőt. A lényegi történés: történés.

Mindazáltal Végh Attila nem naiv gondolkodó. Azt is mondhatnám, hátul is van szeme. Ez persze metaforikusan értve sem igaz, de sarkosan jelzi, hogy miközben előre tekint választott témája felé, minden

pillanatban maga mögött érzi azt, aki/ami a lényegi történése alanya, akihez/amihez képest ő: tárgy. Pontosan tudja, hogy nem akarhatja azt a leglényegibbet, mert csak akkor van a számára, ha nem az övé. Sőt ha hagyja magát általa birtokba venni. Ami/aki „átremeg”, átítat, átszikkra- zik a túli felől ide – nemcsak a gondolkodót érinti meg, nemcsak őt rendezzi, hanem azt a világdarabot is, amit tekintetével éppen körbe fog. Íme az eszmélő-író ember felelőssége.

A gondolatmenet sé- tája egy-egy jelenség fogalmi megragadásának körvonalán halad. E gondolati sétát, „csónakázást” a mindenkor érzett lényeg „remegése” hajlítja egés- szé. Ám ez a lényeg – egy korábbi hozzávetőleges állításunkat pontosítva – nem szó. Nem is természet. És nem is lélek vagy jelenvaló- lété. Bár lényegi köze van szóhoz, természethez, jelenvaló- létéhez. Általuk nyilvánul meg. A lényeg átremegése révén a szó logosszá (rendező, csendes hatalommá), a természet közvetítővé (jeleket küldő képekké), a lélek eszmélővé válik. Nemcsak a természet, a kimondott- leírt szavak rendje és a lélek is: kö- pönyeg.

Köpönyeg, átremegés, csónaká- zás – lépten-nyomon metaforákba botlunk. Ez most akkor költészet vagy filozófia? – merül fel jogosan a

kérdés. Oly filozófia, melynek meg- különböztető jegye, hogy költői. De e megkülönböztető jegy nem valami- féle esetleges hozzátétel, amitől egy hozzáértő szakembernek maj- dan meg kellene tisztítania e filozof- fálást ahhoz, hogy szalonképessé váljon. A költőiség e gondolkodás magvában lakozik és terem. Talán nincs is költőiség nélküli jelentős fi- lozófia – gondoljunk csak Platónra, Szent Ágostonra, Kierkegaard-ra,

Heideggerre vagy mások- ra. S ha ez így van, akkor a filozófia költőietlenné té- telének szándéka filozófia- ellenes. Jót tesz a gondol- kodásnak egy csipetnyi költőiség, bár nem tűnne szerencsésnek, ha ezáltal identitását veszítené. Végh Attila természetes közege

a határokon járás – jelen esetben e gyeplűsáv filozófia és költészet közén húzódik. Gondolatmeneteiben ott bukkan fel költőiség, ahol a gondol- latot szemléletessé kívánja tenni, mert enélkül vak maradna. Ott me- rül fel költőiség, ahol alapvető fogal- mak újra- vagy éppen maibb megta- lálása a tét. A szemléletesség – szán- déka szerint – összevillantja a gondolatot a világ érzékelésével és a lélek belső rendjével. Az újragon- dolt, újraképzelt és újraérezett alap- vető fogalmak pedig értelmük sze- rint egy, a mainál eredendőbb létvi- szony megélését és közvetítését célozzák.

Az érzékelt és érzett jelenségek jelekké avatódnak. A szó sejteti az átlényegülést. Az angyal lázas mun- kálkodáshoz lát.

FODOR MIKLÓS

(Ráció Kiadó, Budapest, 2006,
94 oldal, 1800 Ft)

Tanulmányok a természettudományok, a technika és az orvoslás történetéből

Az elvárásokról, kutató bölcsésznek először talán az tűnik fel – illetve éppen hogy nem tűnik fel –, hogy a Technikatörténeti Szemle, ez a patinás, évtizedek óta megjelenő perio- dika nem szabadpolcos az Országos Széchényi Könyvtárban, az elvárás- zolt, kutató bölcsészek legkedvel- tebb találkahelyén. A művelődésre és szórakozásra vágyó nagyközön- ségnek pedig az tűnhet fel – illetve nem tűnhet fel –, hogy Magyaror- szágnak nincs állandó kiállítással rendelkező, általános technikai mú- zeuma. A jövőt fűrkésző vagy a fizi- kai jelenségek csodáit bemutató, kí- sérletező, játszó intézményei már vannak, de olyan technikai múzeu- ma, mint például Németországnak vagy az Egyesült Államoknak – nincs. Minden magyar büszke Cson- ka Jánosra, Neumann Jánosra vagy

éppen Rubik Ernőre, de az Orszá- gos Műszaki Múzeum jogelőd in- tézményével együtt több mint ötven éve kiállítóterem nélkül, afféle rejtett raktárközpontként működik.

Idén a XI. kerület megújuló ipa- ri-kereskedelmi negyedében lévő, Kaposvár utcai központi raktár látogathatóvá, tanulmányozhatóvá vá- lik, de egy nagy, átfogó, állandó kiál- lítás még mindig várat magára. Ma- gyarországon, a magas színvonalú reálok- tatás, a művészi ihletettséggű, zseniális mérnöki munka, az Orion és a Tungsram hazájában a régi tech- nikai, tudományos relikviák gyűjté- sét, megőrzésének fontosságát minduntalan hangsúlyozni kell: a közembernek ez nem egyértelmű és cseppet sem természetes.

Ilyen körülmények között igen- csak megbecsülendő az a munka, me- lyet a Technikatörténeti Anktét szer- vezői immár több mint húsz éve vé- geznek. Ezen a rendezvényen évről- évre találkoznak egymással a techni- ka-, tudomány- és orvostörténész szakma tudós képviselői, a műszaki muzeológusok, a kultúra szerves ré- szét képező mérnök és természettu- dós életpályák elvárásokról kutatói.

Így jelenhetett meg most is, egy sorozat részeként a *Tanulmányok a természettudományok, a technika és az orvoslás történetéből* című nagyalakú, de sajnos kis példányszámú kötet, amely ez alkalommal a hazai mér-nök- és tudósdinasztiák történetét dolgozza fel. Nemcsak jelentős or-